

DE VOORLEZER

NEE — KIKJ NOG NIET NAAR DE PLAAT. Daarover straks. Ik geef toe, dat ze nieuwsgierig maakt: wat moet dat met dien man, in hoogheid gezeten, in dat kooiachtig geraamte?

We moeten het eerst over de beteekenissen van het woord voorlezer hebben. Hooft, die 't land had aan bastaardwoorden, speciaal aan Latijnsche, bande uit zijn taal al die vreemdigheden weg en maakte nieuwe woorden, soms heel potsierlijke. Zoo verving hij ingenieur door vernufteling; adressant door bestemming; secretaris door geheimschrijver; protest door wederspraak, en professor door . . . voorlezer. Ik denk niet, dat veel menschen het woord voorlezer in die beteekenis zullen hebben opgevat. 't Was ook al te mal. Hooft verdient een krans om zijn proza, maar ging veel te ver met die z.g. taalzuivering. Een taal staat noodwendig onder den invloed van andere talen en neemt uit die talen woorden over, en elke overname heeft haar oorzaak. Is zoo'n woord eenmaal in de taal, d.w.z. wordt het door velen gebruikt, dan gaat men het al meer als een eigen woord voelen. Tijd slijt — wat hier beteekent, dat bijna niemand het leenwoord straks nog als vreemdeling herkent. Wie ziet nu in boter en kaas nog de Latijnsche afkomst? En in kelder en zolder? Men mag het jammer vinden of niet, vreemde woorden worden ingeburgerd. Het woord inburgeren zelf is er het bewijs van. En het woord voorlezen heeft nooit het woord professor kunnen verdringen. Bij „voorlezer” denken we aan den man, die in de kerk, vóór de dominee begint te preeken, eenige verzen uit den Bijbel voorleest. Hier en daar sterft het type uit. Sommige kerken doen 't al zonder den traditioneelen voorlezer, die in oudere tijden ook voorzanger was. In dorpskerkjes, waar men nog zong zonder orgel, was hij in letterlijken zin de toonaangever. Maar alleen in letterlijken zin. Overigens was hij de dienstwillige dienaar, die na afgelegd examen in de lees- en zingkunst uit een tal was uitgezocht voor dit „ambt.” 's Zaterdag mocht hij de kerkbriefjes halen bij den dominee en hij bewaarde ze als de geheime programs voor den Zondag. Thuis „repeteerde” hij in z'n eentje of misschien voor het intiemste familie-auditorium, om klaar te zijn voor het werk op den volgenden dag. Dikwijls was de schoolmeester, die vele functies in zich vereenigde, de man, die 's Zondags „begon.” Die eerst de jeugd ter kerke leidde, om voorts naarstiglijk toe te zien, of het opkomend geslacht de preek volgde. Die, na den dienst, in de school onderzocht, of tekst en „punten” onthouden waren.

In later tijden bekleedden ook anderen de voorlezersbetrekkingen. En toen het kleinste tempeltje z'n orgel kreeg, werd het werk beperkt tot lezen. Dikwijls deed dit een ouderling, van wien men geloofde, dat hij het kon. Het was ieders werk niet, da's zeker. We kunnen de voorlezers wel verdeelen in natuurlijke en niet-natuurlijke. De eerste zijn de beste. Ze lezen zóó, dat stemklank, stemhoogte, stemkracht passen bij wat gelezen wordt. Dan is er geen eentonigheid, dan hoort men geen bijbeldreun, die nog afschrikwekkender is dan een preektoon, en dan is niet elk woord „gezalfd.” Dan hoort men den persoon zelf in z'n stem. Ik heb vaak opgemerkt, hoe eenvoudige menschen van sommige voorlezers zeiden, dat die goed lazen, en dat dit dan ook inderdaad zoo was. Men voelde het contact tusschen lezer en hoorders. Dat ook hier noodig is en de goede sfeer schept: voorwaarde voor de stichting.

406

☒ En nu de voorlezer op de plaat!

We zijn hier in een Engelsche sigarenfabriek, en de werklui zitten allen „rookgerei” te maken. En onderwijl luisteren ze naar hun voorlezer, die ter veraangenaming van hun werkleven ze boeit met een spannend verhaal of ook wel met het wetenswaardige uit het Nieuwsblad. Da's zeker een nieuwe vorm van tijdpassering, en de vraag komt op, of die arbeiders twee dingen tegelijk kunnen doen: aandacht geven aan hun tabak en z'n vervormingen en tegelijk aan de belangwekkende lectuur, waarop ze getrakteerd worden. Maar gesteld, dat ze het kunnen: wat zal dan de invloed zijn van deze lectuur op hun leven? Hier hangt alles af van de kwaliteit. 't Zal wel boeiende stof zijn, maar is 't ook goede? Smult men misschien van het detective-verhaal, geschiedenis van een misdaad en van de opsporing van den schuldige, waarbij de aandacht valt op iemand, die straks geheel onschuldig blijkt, en waarbij de verassing bestaat in de ontmaskering van een persoon, dien niemand als den schuldige had vermoed?

Laten we het beste hopen van de leesstof en van haar nut voor die al hoorend hun werk doen, en de vraag voorloopig in 't midden laten, of deze manier van afleiding aanbeveling verdient.

Voorlezen blijft in elk geval een ernstig en moeilijk werk. Omdat het opvoedende waarde heeft of schaden kan. En omdat er eischen moeten gesteld aan de leeswijze. En een en ander weer in verband staat met het luisterend publiek. Zoo is het voorlezen aan kinderen een dankbaar werk, maar krijgt het pas z'n waarde door tact en kunst. Van de Hulst zegt van zijn kinderbijbel voor de kleuters, dat dit boek in stille uurtjes wil voorgelezen worden door de moeders. Aan moeders schoot: langzaam; ja langzaam vooral en heel duidelijk en met het warm accent van eigen liefdevollen eerbied en verwondering, die in 't klein kinderhart zoo licht den vromen eerbied en bewondering wekt. „Het wil een Bijbel voor de kleintjes zijn, en zich in alles richten naar 't klein kinderverstand, dat misschien zoo weinig nog begrijpt, naar 't klein kinderhart, dat misschien zooveel al verstaat.”

In deze zinnen schuilt het geheim van de voorleeskunst. Hier is met alle factoren gerekend. Met wat de lezer moet geven en met wat de hoorders kunnen ontvangen. Zoo groeit de sfeer, de sfeer van het warme licht, waarin de bloem openbloeit. Het verstand grijpt, ja zeker, maar het hart verstaat ook. Misschien het laatste met de jaren al minder. Zou de Heiland ook niet in verband hiermee het kinderleven als modelleven hebben aangewezen? Het hart verstaat ook. Maar waar uit dat hart voortkomen allerlei zonden, is het kiezen van lectuur zoo'n gewichtig werk. Er kan een contact komen tusschen het verkeerde boek en het hart, dat verstaat. Daarom moeten we kritisch staan tegenover de lectuur. De kritiek is genoemd door Persijn het geweten der letterkunde. En ze is het, ook in dezen zin, dat door haar de waarde van het boek voor het leven wordt getaxeerd. Die man daar in de fabriek kan goed werk doen, kan ook gevaarlijk werk doen.

Paulus raakt niet den buitenkant maar de kern van het Christelijk leven, als hij ook het eten en het drinken opeischt voor de eere Gods. In onze dagen mag op het lezen en het luisteren wel bijzondere nadruk gelegd als acties, die evenzeer Gods eer moeten bedoelen.

Lezen, heeft iemand gezegd, dient tot veredeling van het leven; voorlezen is het schenken van een ziele-almoes, die zegent. ☒

Zoo is het werkelijk, mits wat gelezen wordt zelf door hooger beginsel geadeld is.

Men klaagt over schaarschheid op het terrein van de Christelijke kunst. Terecht misschien — al is het op het andere terrein ook niet alles goud wat er blinkt. Vergete men dit toch niet.

Maar bij de klacht om die schaarschheid denk ik toch aan het mooie woord, dat Persijn eens schreef: „De hoeveelheid zullen we nooit hebben, maar de hoedanigheid moeten we houden.”

A. L. V. H.

HET REVEIL

Mr. ISAËC DA COSTA

„Da Costa's „Bezwaren” — de geboortekreet van het Nederlandsch Reveil.” J. C. Rullman.

MAN VAN HET REVEIL IS DA COSTA, als schrijver van zijn „Bezwaren tegen den Geest der Eeuw,” want het schrijven van dat boekje is de bazuinstoot geweest, waardoor het vijandelijk kamp werd opgeschrikt en de getrouwen als een Gideonsbende bijeen werden verzameld tegen den belager van het Nederlandsche Israëli Gods. Dat kleine boekje heeft alle groote mannen in het geweer gebracht, hetzij tégen, hetzij vóór.

Gloeiend van liefde voor zijn Heiland werpt de vijf-en-twintig-jarige Da Costa als een ridder zonder vrees of blaam zijn handschoenen in het strijdperk. Meegesleept door een onbedwingbaren hartstocht voor de Waarheid Gods zendt hij zijn tien hoofdstukken de wereld in, als een oorlogsverklaring aan den tijdgeest. Zijn vlammend woord hekelt de gebreken van een zelfgenoegzaam, dood Christendom, dat in modernisme, ongelooft en zelfbehagen wegzinkt. Elk terrein bestrijkt de vurige strijder. Tegen de machtigsten trekt hij te velde, en al wat geleerd is, en naam heeft, en gevierd wordt,

408

staat van nu aan tegen hem over. Een leger van tegenstanders tegenover dien éénen, die als een andere David het bestaat in de mogendheid van zijn God den Goliath aan te vallen. Hij kan niet zwijgen! Het vurige temperament, het Oostersch bloed dwingt hem tot spreken!

Da Costa had aan de voeten van Mr. Willem Bilderdijk gezeten, en het is niemand minder dan deze meester, die zijn leerling in bescherming neemt door hetzelfde jaar te doen verschijnen: „De Bezwaren tegen den Geest der Eeuw van Mr. I. Da Costa, toegelicht door Mr. Willem Bilderdijk.” Deze groote Nederlander, Prins onzer dichters, mag met alle recht de voorlooper van het Reveil worden genoemd. Hij waarschuwde onvermoeid tegen het ongelooft, en vormde een school van jonge mannen, die later zijn werk zouden voortzetten. Officieel geen hoogleraar, doceerde deze merkwaardige man verschillende vakken van wetenschap. Inzonderheid uitblinkend in de kennis onzer vaderlandsche geschiedenis doceerde hij even gemakkelijk rechtsgeleerdheid, staatkunde, godgeleerdheid en wat niet al. Uit zijn school nu kwamen mannen van beteekenis voort, zooals Groen van Prinsterer, Da Costa en Capadose.

Van afkomst was Da Costa Israëliet, Capadose was ook Jood. Deze laatste studeerde in de medicijnen, en ontving onderwijs van Bilderdijk, die hem tot den waren Messias, den Christus Gods, leidde. Capadose en Da Costa ontmoetten elkander in den kring bij Bilderdijk en nu werd op zijn beurt Capadose voor Da Costa een Andreas. Merkwaardig genoeg, deze mannen van aanzien, die geleerd hadden op den heuvel Golgotha, dat zij in zich zelf niets waren, maar die in hun Redder hun alles hadden gevonden, begonnen den Bijbel te lezen en te verklaren in een kring van vrienden. De vijanden wisten niets anders daartegenover te stellen dan hun bijtenden spot, waarmede zij hen „de twee Amsterdamsche Joodjes” noemden, die „het alleen maar wisten,” doch den zegen, die van dezen arbeid uitging, konden ze niet verhinderen. Honderden waakten op uit den slaap der onverschilligheid en kwamen tot het geloof in Christus. Door den band der vriendschap en door éézelfde levend geloof verbonden, zijn deze zonen Abrahams voortgegaan op den moeilijken maar gezegenden weg des geloofs. De vijandige wereld om hen heen was als een woestijn, maar Da Costa zingt in zijn lied „Aan doctor Capadose”:

„In de dorre woestijn van den weg naar het graf is me uw vriendschap een smeltende regen!
Bij de stormen des Lots in dit leven van straf, is me Uw vriendschap een schuilplaats! een zegen!
Aan den overkant eerst van het graf, dat ons beidt, stroomt de bron, naar wier laving wij smachten!
en de Tempel der Godlijke onsterfelijkheid is 't gebouw, waar wij rust in verwachten!”

Sterk waren deze mannen, wel jong van jaren nog, maar groot van kracht, in hun God. Al hun vreugde hadden ze gevonden in hun Zaligmaker, en zoo schoon getuigt van dien Heiland de dichter:

„'t Is volbracht! Hij zegepraalt!
Zondeschild! gij zijt betaald.
Dood! gij zijt verslonden.
Slangenkop! gij zijt vergruisd,
Wij, met Christus u gekruisd,
Heilloos rijk der zonden!”

J. T.